

ט"ו בשבט

ראש השנה לאילנות

~~ראש השנה "לאילנות"?~~ ~~שהאילנות יחגגו לבד! מה הקשר אלינו?~~

טרם הסתיים חודש כסליו, עוד טעם הסופגניות לא פג מפינו, וכבר מקדמים את פנינו בכל אתר ואתר דוכנים מלאים פיצוחים ופירות יבשים מכל גווני הקשת - ואף יותר מכך.

מי שעוקב ושם לב, רואה שכל שנה מתגלים עוד סוגים של פירות יבשים, נראה שישנה מערכת שלמה שדואגת שיהיה לנו שולחן צבעוני ומיוחד יותר משנה שעברה. כל פעם הם "מייבשים" לנו עוד סוג של פרי, וכאשר מסתכלים אחורה על הדור הקודם, מגלים שלא היה להם אפילו חצי מהפירות יבשים שנמצאים באמתחתנו.

אך נשאלת השאלה: האם לכך התכוונו חז"ל שהכתירו את היום הזה במילים "ראש השנה לאילנות"? אמת! מותר לאכול ולהשמין, בפרט אם זה במסווה של עבודת ה', אך כל זה בתנאי שאנו מתעלים "גם" ברוחניות ויוצאים מהחג הזה עם "מסר", ולא רק עם "כרס".

לשם כך, נעלה כאן בס"ד נקודה קטנה, "ממתק אמיתי", והיה אם נפנים אותו, אפשר בהחלט לומר שהרווחנו רווח גדול.

נפתח בס"ד בקושיה: ט"ו בשבט הוא חג "לאילנות". ומן הראוי היה שהאילנות יחגגו את חגם לבדם וישירו את שירתם לבוראם, אך כיצד קשורים אנו לכל העסק הזה, עד כדי כך שהפכנו "למחותנים ראשיים"? כולנו מכירים את התשובה. בתורה נאמר "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשֵּׁדָה" (דברים כ' י"ט), התורה ממשילה את האדם "לעץ השדה". אלא שעדיין צריך להבין, "במה דומה האדם לעץ"? במשקל? בהיקף? בצבע? לא ולא! יש מכנה משותף פנימי ועמוק יותר - בין האדם לעץ, ממש בבחינת "משל ונמשל". בואו ונתבונן בו.

ערלה: בעץ יש שלוש שנים "ערלה", וכנגדו, גם באדם שלוש שנותיו הראשונות בגדר "ערלה". עד גיל שלוש הוא בבחינת "תינוק", ומגיל שלוש כבר מקפידים איתו יותר. עושים לו חלאק'ה, שמים לו כיפה באופן קבוע ומתחילים לחנכו.

ביכורים: בעץ יש מצוות "ביכורים", לתת את הראשון לכהן. גם באדם נותן את הראשון לכהן, קוראים לזה "פדיון הבן".

שמיטה ויובל: בעץ יש איסור שמיטה ויובל, והשמיטה מכונה בתורה "שבת", שנאמר וּשְׁבַתָּה הָאָרֶץ שְׁשַׁבַּת לָהּ (ויקרא כ"ה ב') והיובל מכונה בתורה "קודש" שנאמר יוֹבֵל הוּא "קֹדֶשׁ" תִּהְיֶה לָכֶם (ויקרא כ"ה י"ב) כנגד זה יש לאדם את "השבת קודש" התורה מכנה את השבת בשם "שבת קודש" שנאמר (שמות ט"ז כ"ג) "שְׁבַת קֹדֶשׁ" לָהּ מִקֹּדֶשׁ אֶת אֲשֶׁר תֹּאפּוּ אָפוּ וכו'.

הפרשת תרומות ומעשרות: בעץ יש "תרומות ומעשרות", כנגד זה יש את "ברית המילה" שהאדם מפריש חתיכה מעצמו למען הבורא.

כלאים: בעץ יש איסור "כלאיים", אסור לערב מין בשאינו מינו, גם לאדם יש איסור להתערב בשאינו מינו וכלשון הפסוק (ויקרא י"ח כ"ג) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְטִמְאָה בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא תַעֲמֹד לְפָנֶי בְּהֵמָה לְרִבְעָה "תָּבֵל" הוּא: ("כלאים ותבל" שניהם פירושם "ערבוב"! עיין רש"י ויקרא י"ח כ"ג ובאבן עזרא דברים כ"ב ט').

אכן האדם הוא "עץ השדה", ובמשקפים של תורה יש דמיון נפלא בינו לבין עץ. אך השאלה היא, האם יש דמיון נוסף ביניהם? האם האדם יכול ללמוד מהעץ דרך בעבודת ה'? התשובה היא 18 פעמים "כן"! בואו ונראה:

ט"ו בשבט

1) עץ צעיר יכול לגדול עקום, לכן בצעירותו קושרים לו תומך. ומהו התומך? עץ מבוגר עבה יותר שכבר הוכיח את עצמו והצליח לגדול ישר. "רק עץ כזה" יכול לדאוג לישר עץ חדש. כך גם ברוחניות. האדם הוא טירון ודל ניסיון. הוא יכול ליפול בקלות ולהיאבד. אם כן מה עליו לעשות? להיצמד "למקל תומך", מקל שכבר התעבה והתחשל "בדעת תרה", ועל ידי שהוא נצמד אליו - הוא ניצול מנפילות וקריסות. אכן, מי שצמוד לרב, יש לו עתיד. מי שלא, נועד לכישלון. שהרי החיים נמשלו "לגן המבוכה" - ואין שום סיכוי לעבור אותם לבד. לכן חובה להתבטל למי שכבר למד ומכיר את הדרך ולקבל ממנו את ההכוונה כיצד להגיע אל היעד.

מעניין לעניין באותו עניין: למה רב נמשל "למקל תומך"? כי פעם מרגישים את "התומך", ופעם את "המקל". פעם מבינים את דעתו וסברתו, בבחינת "תומך", ופעם דבריו נראים תמוהים ונוקשים, בבחינת "מקל". אך צריך לדעת לקבל את דעתו תמיד בהתבטלות גמורה, וכבר מובטחים אנו שהנוטל עצה מרב אינו נכשל (תנחומא שמות כ"ט), שהרי בסך הכל הוא מייצג את "התורה" ולא את "עצמו". וגם זה אנו למדים מהעץ. כיצד?

עץ, יש לו ענפי ענפים, רבבות עלים, מאות פירות, אך הכל יוצא מגזע אחד. כך גם ברוחניות. יש רבבות יהודים (עלים ופירות), הנמצאים על אלפי ענפים (רבנים), אך כולם יושבים על גזע אחד, שהוא התורה. לאף אחד אין גזע אחר, ולעולם הרב מייצג את התורה ולא את עצמו.

2) עץ איכותי ומיוחד, אסור לתת לו לגדול פרא. צריך כל הזמן להשקיע בו בכדי שלא יכמוש ויבול. ככל שמשקיעים בו יותר, כך התוצאות שהוא נותן - גבוהות יותר ויותר. כך גם האדם. האדם הוא "נזר הבריאה", הוא עץ מובחר ביותר. בבחינת "כלי זהב", מצד שני כל דבר קטן עלול להרוס אותו, בבחינת "כלי זכוכית". לכן אסור לו לגדול פרא. חובה עליו תמיד להשקיע ולפתח את הרוחניות. וככל שהוא ישקיע בזה יותר, כך הרוחניות והפנימיות שלו יתעצמו יותר ויותר. לעולם אסור לעצור את ההשקעה הזו.

3) בעץ לא מתקמצנים. לא מטפלים ומשקיעים רק בקרקע שתחת העץ בלבד - אלא מותחים את ההשקעה הלאה עוד כמה מטר מסביב. דואגים שכל הקרקע מסביב תהיה טובה, עדורה מקוצים, מזובלת, רוויה מים, מוצפת שמש וכו'. כך גם ברוחניות. לא מספיק לעשות מצוות ולהיות "נקודתי". אלא צריך להתפרס הלאה "מסביב". לעשות הכנה לפני ואחרי המצווה, וכמו שלימדונו רבותינו - שצדיקים הראשונים לא היו רק "מתפללים". אלא שוהים לפני, מתעכבים אחרי, הם עשו מזה עסק שלם. יהודי שאוהב את ה', הוא לא נקודתי ומחפש להתפטר, אלא מרחיב הלאה את המצווה. הוא לא מחפש להוציא את השבת כמה שיותר מהר, אלא משתדל לסחוב אותה עוד קצת. הוא לא מכניס אותה ברגע האחרון, אלא מכניס אותה בחיבה כבר בפלאג המנחה.

זה בדיוק כמו קופסת "הטיפ" שנמצאת על הדלפק בחנות. מי שאוהב את המוכר ונהנה מהשירות, לא רק שהוא משלם כמה שאומרים לו, אלא הוא עוד מכניס "טיפ" לקופסה עם כל הלב. אך מי שלא אוהב את המוכר ולא נהנה מהשירות, גם את מה שאומרים לו לשלם הוא משלם עם חצי לב. זה המשל. הנמשל, בורא עולם משפיע עלינו "כל טוב" והוא מבקש מאיתנו שנשלם לו על ידי עשיית מצוות. ומי שמשאיר "טיפ", מי שמוסיף בתשלום (במצוות) עוד קצת, אות הוא שהוא אוהב ומוקיר את המוכר. זכורני מהישיבה (בית שמעיה) שראש הישיבה אמר כך: ישנם שני קבוצות. אחת יש לה תרי"ג "בעיות". הם עושים הכל בצמצום ובלי לב, כמשא כבד שעל הגב שמנסים רק להיפטר ממנו. וישנה קבוצה נוספת שיש לה תרי"ג "מצוות", אלו הם האנשים שעושים הכל עם הנאה והתרוממות, ושאיתנו להימנות עם הקבוצה הזו.

4) לא מגדלים עץ ואח"כ נותנים לו מטרה אלא מגדילים את העץ מראש בשביל מטרה מסוימת. לנוי, לאתרוגים, לפירות וכו'. כך גם האדם. אסור לו לחיות "פרא" ולעשות ככל העולה על רוחו בלי מטרה - ורק בערוב ימיו בבית אבות להתחיל לבנות מטרה לעצמו. זו דרך פסולה ולא סלולה. אלא מראשית חיי האדם, צריך הוא לזכור את המטרה אשר היא "ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו, להיות עבדיו ולעשות את רצונו. זו המטרה היחידה שאמורה להציעד את האדם מרגע לידתו.

5) עץ צריך לשמור עליו מפני מזיקים חיצוניים. לפעמים העץ בסדר, אבל יש השפעה מבחוץ שמזיקה לו.

ט"ו בשבט

ישנם וירוסים וחיידקים הפוצעים ומרעילים אותו, לפעמים באים בהמות ועופות ומכלים אותו, לכן מצמידים לו דחלילים, נותנים לו זריקות וחיסונים, ריסוסים וטיפולים, קוראים לזה "טיפול משמר". כך גם ביראת שמים של האדם. יתכן וכעת הכל בסדר, בפנים הניצוץ דולק ובוהר, אבל... הרי הוא מוקף בחברה רעה וסביבה המליאה מרעין בישין שדרכן היצר מנסה לחדור אל נשמתו. לכן, לא די בכך שכעת הלב בוהר וזוהר באור ה', אלא צריך לעשות בכל רגע "טיפול משמר ומנטרל", בכדי שלא ניזק מסביבתנו.

(6 עץ מידי פעם מגזמים אותו, מקצצים ומקטינים אותו. כמובן שעושים זאת לטובתו ומחמת ההכרח "כדי שיאריך ימים". הנקודה הזו שייכת גם ברוחניות. צריך לדעת שלפעמים יש הכרח וצריך לגזם, לדלג, כביכול לקצץ בעבודת ה', ואין להיבהל מכך. משום שבמשקפים של תורה, כיוון "שהגיוזם" הזה נחוץ - זה עצמו נקרא עבודת ה'. לדוגמא: צריך לעזור לאשה - גם אם זה על חשבון לימוד תורה, בדיוק כמו שצריך להתפלל - למרות שכביכול זה בא על חשבון לימוד תורה, שהרי בזמן הזה יכולנו ללמוד עוד קצת. דוגמא נוספת: שמעתי מאדם גדול שתקופה מסוימת התפלל בשבת בבוקר בבית, כי אשתו היתה חלשה ולא יכלה לעמוד בנטל של הטיפול בילדים בזמן הזה. הנה יהודי שגיוזם מעבודת ה', מתפילה בציבור, קדיש קדושה וברכו, משום שזה בא על חשבון "בין אדם לחברו". דוגמא נוספת: לפעמים צריך לקצץ בהוצאות שבת, בגדר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. כך היא דרכה ורצונה של תורה. לא להינעל על "מה שכתוב" - אלא על מה רוצה ה' "ממני ברגע זה).

(7 עץ שמת, זה בלתי הפיך! ואפילו אם הוא לא מת אלא רק פרי אחד שלו מת, הרי שהפרי הזה אבד לנצח ואין לו תקנה. כך גם ברוחניות. צריך לדעת שכל מעידה שהאדם מועד, זה "נזק בלתי הפיך". זה עושה בו רושם ושורף ממנו חתיכה לנצח ומצמצם את פירותיו הרוחניים. אדם שהחמיץ מצווה, זה נקרא "מעוות לא יוכל לתקון". ואפילו אם הוא יעשה תשובה, עדיין נשאר בו רושם - וזו גמרא מפורשת. (שבת קיט:) אמר ריש לקיש בשם רבי יהודה הנשיא: אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן. (תורה שלומדים הילדים). אמר לו רב פפא לאביו: ומה עם תורתך ותורתך? למה בשבילה העולם לא מתקיים? השיב לו אביו: אינו דומה הבל שיש בו חטא, להבל שאין בו חטא. עד כאן הגמרא.

כעת בוא חשבון: ברור לכולנו שרב פפא ואביו היו קדושים וטהורים. אצלם חטאים היו נמדדים "בחוט השערה". כמו כן, ודאי שאם הם חטאו - הם עשו תשובה באותו יום - כמו שאומרת הגמרא (ברכות יט.) אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה, אל תהרהר אחריו ביום. שודאי עשה תשובה. ולמרות כל זאת, תורתם של רב פפא ואביו הייתה בבחינת "הבל פה שיש בו חטא" לעומת תורתם של תינוק שמעולם לא חטא. הנה גמרא מפורשת שחטא גורם נזק בלתי הפיך. ברור שאפשר עדין להתקדם ולעבוד את ה', אך יש לזה בחינה של "נייר מחוק" ולא של "נייר חלק", וכל מעידה עושה את הנייר למחוק ומטושטש יותר. "עבירה" בגימטריה זה 287 שזה גם הגימטריה של המילה "אפור". ללמדך, שכל עבירה מלכלת את הנשמה לנצח. גם אחרי התשובה, הנשמה כבר לא לבנה, בבחינת "נייר חלק", אלא היא קיבלה כבר גוון "אפור", בבחינת "נייר מחוק".

(8 בעץ יש זמנים קריטיים. אם הפסדת אותם, הפסדת את העץ. יש זמן שצריך השקיה מרובה, ויש זמן שהעץ דורש חממה והגנה מהרוח, יש את הזיבול ויש את הקטיפה, אסור לדלג על הזמנים הללו, והגם שלא רואים את הנזק מידי, כל חקלאי מתחיל יודע שזה רק עניין של זמן. כך גם בקדושה. לכל זמן ועת. אסור לעשות "סלט" ולדלג על אחד מהזמנים. יש זמן קריאת שמע, זמן תפילה, זמן להתכונן לשבת, אסור לוותר על אף אחד מהם, כי זה מתנקם ופוגם ברוחניות. הנזק הוא רק עניין של זמן. כי מי שמזניח בסוף משלם על כך.

(9 לא כל העצים שווים. יש כאלה שדורשים יותר מים, יש שרגישים יותר לתולעים, הכלל הוא: לעולם אין להשוות את הטיפול בן העצים אלא יש לתת לכל עץ את הטיפול המתאים עבורו. כך גם באדם, בעבודת ה' שלו. לעולם אין "להעתיק" את הדרך מהשני, זה לא עניין של "אופנה", לא כולם צריכים להיראות אותו דבר, לכל אחד יש את הדרך שמעלה אותו מעלה בסולם העולה בית אל - ובה הוא צריך להתמיד ולהשקיע, וכמו שנאמר (משלי כ"ב ו') חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה, הרי שלכל אחד מנערותו ועד זקנותו יש את הדרך שבה הוא צריך לעבוד את בוראו, וצריך להיזהר לא להיסחף ולערבב.

ט"ו בשבט

אמת, הכל נכון וקדוש, לכל השקפה אפשר למצוא מקור תורני, אך למרות זאת, האדם לא צריך לחקות את הכלים של אנשים אחרים, אלא להתבונן "בכלי שלו", שהרי לכל כלי יש צורת מילוי שונה. כוס ממלאים עם קנקן, חבית ממלאים עם דלי, צלחות ממלאים עם מצקת, לא כל הכלים שווים, וצריך למלא כל כלי בצורה המותאמת לו.

(10) כאשר מסתכלים על העץ מלמעלה, רואים גזע אחד, לא מי יודע מה מרשים ומורכב. אך כאשר חופרים ומחטטים יותר למטה, מתחת לפני הקרקע, מגלים פתאום עולם שלם! שורשים ארוכים המתפשטים ומעמיקים עשרות מטרים, הרבה יותר מהשטח שרואים מעל פני הקרקע. אכן כך יש להסתכל על כל יהודי. אין דבר כזה "יהודי פשוט". אומנם רואים איזה גזע בודד, משהוא שלא עושה הרבה רושם ורעש, אך צריך לדעת שאם נחדור פנימה את הגזע הזה, נגלה שהוא חובק עולמות ומחובר באלפי שלוחות לכל מיני נקודות, נגלה לפתע עד כמה הוא באמת מיוחד. כן כן, כך יש להביט על כל יהודי. לדעת שדווקא בזכות פשטותו וצניעותו - מושפע שפע בעולם.

(11) בעץ, השורשים שלו טמונים עמוק באדמה. וככל שהם עמוקים ופולשים יותר, כך יציבותו של העץ איתנה יותר והוא עמיד בפני סופות ורוחות. מצד שני ככל ששורשיו גלויים יותר, כך עמידתו עראית יותר. בדיוק כך צריך להתנהג ברוחניות. לא צריך להפגין את הכל בחוץ. לא צריך לפרסם ולנפנף בכל מעשה טוב שאנו עושים, צריך להסתיר ולהטמין אותם, להראות בחיצוניות רק גזע אחד פשוט, אחד משמינית בגאווה, (לא, 8X8) וככל שנחביא ונסתיר את מעשינו עמוק יותר כך יציבותנו ומעמדנו ברוחניות תהיה איתנה יותר. אכן כך חיו גדולי ישראל לאורך כל ההיסטוריה. מר עוקבא ואשתו נתנו צדקה במסירות נפש - עד כדי קפיצה לתנור בוער. הרש"ש שהיה תלמיד חכם מופלג התחפש למנקה בית המדרש, ובסתר בלילה היה כותב תשובות לכל השאלות שנתקשו בהם הלומדים ולא מצאו פיתרון, והיה מניח להם את זה בספריהם. המושג "גלות" שערכו גדולי ישראל, הוא התגלמות הנקודה הזו שאנו כעת מדברים עליה. כך חי יהודי אמיתי.

(12) עץ, ברור שהעיקר בו זה הפירות. אך למרות זאת, לא משקים ומשקיעים בפירות - אלא בשורשים המכוסים - ומשם זה פועל על הפירות. אך מי שמנסה להשקות את הפירות שלמעלה במקום להשקות את השורשים, העץ שלו ימות. גם ברוחניות זה עובד כך. נצטוונו לקיים תרי"ג מצוות. אין ספק שהם חשובים. אך למרות זאת, עיקר ההשקעה צריכה להיות "בשורשים", בפנימיות הלב, בתוך העצמות, ליישר שם את ההשקפה, "לחיות" דעת תורה, לפתח את השמחה האהבה והתשוקה לבורא, משם זה כבר יצא ויתן טעם בפירות "במעשים הטובים שלנו" ויחיה אותם. אך מי שמנסה לדלג על השלב הזה, מי שלא משקיע בפנימיות ובשורשים - ובפנים הלב שלו מת, כיצד הוא חפץ להרגיש חיות בפירות, במעשים הטובים? הרי ביהדות, המעשה בבחינת "לבוש" והלב בבחינת "נשמה". ואם הנשמה בפנים מתה, כיצד האדם רוצה להרגיש חיות בגוף (במעשה)? ואת זה גלמו לנו חז"ל במילים: רחמנא ליבא בעי. כי שם עיקר החיות של המעשה.

(13) כאשר זורעים גרעין של עץ, בהתחלה לא רואים כלום. מכניסים את הגרעין לאדמה, שם הוא מרקיב ומתכלה עד שנאבדים ונשמדים עקבותיו. אך גנן טוב, לא נבהל. הוא יודע שכך הדרך, ובעוד תקופה יעמוד כאן עץ. כמו כן גנן ותיק יודע שקודם בא העץ - ורק אחר כך הפירות. וגם כאשר הפרי בא, בהתחלה הוא בוסר, מר וחמוץ, ורק כעבור זמן הוא הופך למתוק. גנן מקצועי יודע שההתפתחות באה בשלבים, ואת ההצלחה אי אפשר לקטוף ביום הראשון. אותו דבר בעבודת ה'. בהתחלה זורעים - וזה מרקיב, מתאמצים ומוסרים נפש, ולמרות זאת חשים קשיים. וגם כאשר כבר צומח משהו - זה בלי פירות, וגם כאשר כבר רואים פירות, בהתחלה הם מרים, אך אל דאגה, כך הדרך והמתכון, כל ההתחלות קשות, ובסוף מתברר שהמתנה הייתה משתלמת ועוד נראה פירות לתפארת.

(14) עץ - "תפוח", יכול להצמיח רק "תפוח". לא יתכן שיצא ממנו פרי אחר. ואם יצא פרי אחר, סימן שעשו לעץ "הרכבה". חתכו מהעץ וחיברו אליו גוף זר. כך גם האדם היהודי. אם הוא נקי מכל מרעין בישין, עיתונות וספרות פסולה, הוא חייב לצאת גדול, כלשון התוס' (כתובות סג. ד"ה אדעתא), שאמר בזה הלשון: דרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול. זה ברור ומחויב המציאות. אם כן למה אנו רואים

ט"ו בשבט

אחרת? כי עושים "הרכבה". חותכים מהעץ ומחברים אליו גוף זר. מקצצים בדעת תורה וביראת שמים, מתלבשים לפי רוח האופנה ולא רוח ההלכה, לכן העץ מחליף זהות ומצמיח לנו פרות באושים ולא פירות מתוקים - וזה בולט בעיקר בילדים, משום שאנו "העץ", ואילו הם "הפירות".

(15) עץ ששורשיו התייבשו, לא רואים את זה מיד על הפירות. משום שהפירות לא יונקים ישר מהשורש - אלא מלחלוחית הענפים. וכיוון שהענפים עדין לחים - יש לפירות עוד קצת מה לינוק, אך רק עניין של זמן עד שזה יגמר. לכן, גנן החכם, לא מסתנוור מהפירות הפורחים - אלא תמיד הוא בודק את מצב השורשים, האם שלומם טוב והם בסדר. כך גם האדם. אסור לא להסתנוור מהפירות, מהחיצוניות שהוא משדר, אלא עליו לבחון תמיד את הפנימיות, האם גם שם הכל חי? האם באמת הוא מכוון ומודרך על ידי רב? האם הוא עבד לה' או שמא חס ושלום הוא עבד לתאוותיו ויצריו. האם הוא שולט - או שמא נשלט, האם הוא חיצוני - או פנימי, שהרי העבר המוצלח אינו ביטוח על העתיד.

(16) יש עץ פרי ויש עץ סרק. לא כולם שווים. יש גם עץ שמוציא מעט פירות ויש שמוציא יותר. יש עץ שפירותיו גדולים, ויש שפירותיו קטנים. יש מתוקים ויש מרים. גם בעבודת ה', יש כל מיני סוגים. יש אחד שפירותיו מתוקים, הוא נוח למקום ולבריות. יש אחד שפירותיו חמוצים, נוח למקום ולא לבריות. יש אחד שפירותיו מרים, לא נח לא למקום ולא לבריות. יש אחד שאין לו בכלל פירות, לא מרגישים אותו, הוא לא מזיק ולא מועיל, מנותק מהחברה וחי בבדידות. השאיפה שלנו היא להגיע "לפירות מתוקים". להיות מעורים עם הכלל, להוציא פירות ולהעניק מהם לאחרים, להיות בבחינת "אהוב למטה ונחמד למעלה".

(17) לכל עץ צורת עלה שונה וסידור ענפים אחר. וזה לא מום. לכל עץ יש את התכונות שלו וזו בעצם שלמותו. הבורא בעולמו לא עשה את כל העצים שווים. גם בפנימיות ובמעלות, לכל עץ יש מעלה מיוחדת. אחד יש בו את כח הראיה (גזר). אחד הזיכרון (שמן), השלישי השמחה (יין). הרביעי מזין ומשביע (תמר וחטיטה), החמישי מרפא, ולמרות שכל אחד שונה במראהו וצורתו - כולם נחוצים ומועילים בעולם. כך גם בעבודת ה'. כל אחד צועד בדרך רבותיו, כפי מסורת מנהגיו, ואל לאחד לפסול ולשלול את רעהו משום שלא נוהג כמותו, כי כל עץ ודרכו, כך היא שלמותו, ובאמת כולם נחוצים בעולמו של הבורא. אחד מצליח לקרב רחוקים על ידי כח השמחה שבו, השני על ידי עמל התורה, השלישי על ידי השקעה מיוחדת בתפילה, הרביעי על ידי הטיש של האדמו"ר והדיבוק חברים, כולם עבדי ה' ויקרים לו.

אותה גברת בשינוי אדרת: יש עץ שנותן פירות בקיץ ויש שנותן פירות בחורף ויש שנותן כל השנה. כך גם האדם. יש שרוחניותו מתעוררת ונותנת פירות על ידי "חום" בבחינת "קיץ", ויש שיותר צריך את היד הקשה והקרה בבחינת "חורף", ויש שבכל דרך עובד את ה'. אך כולם קדושים מתוקים וטעמים.

(18) עץ משפיע צל על הסביבה כולה. כל מי שנכנס תחתיו - נהנה ממנו ונשאר עם טעם טוב (תענית ה:). כך גם האדם. לא מספיק שהוא יתרומם בעצמו ויהנה לבד מזיו השכינה. אלא הוא צריך לסוכך על כל האזור, על בני ביתו, משפחתו, מכריו וידידיו, כל מי שבא איתו במגע צריך שירגיש את הצל הנעים והפירות המתוקים שבו, את נועם הליכותו, את העדינות והצניעות שניק מהתורה, אך אם האדם לא משפיע מטובו על הכלל, רחוק הוא מהשלמות.

אומנם הוא הפנים את כל ה17 היסודות הקודמים, ולכן הוא כבר אדם "טוב" (גימטריה), (17) אך זה לא מספיק. ורק אם הוא השיג גם את השער הזה האחרון, לחשוב על הכלל, לדעת להעניק לאחרים ממתנותיו שזכה מהבורא, רק אז הוא זוכה להעפיל אל הפסגה ולקבל את השם "חי" (גימטריה). (18) כי יש לו את ח"י היסודות שלמדנו מהעץ.

אפשר להאריך הרבה בעניין וכדרכה של תורה להתפתח עם זה הלאה, אך השנה נעצור כאן, ואם עד שנה הבאה נפנים את כל מה שלמדנו עד עכשיו, יהיה מקום להמשיך הלאה את המערכה. בינתיים... יש לנו מספיק עבודה.

עבודה נעימה!

ט"ו בשבט - סגולת היום פרשת בשלח נקראת בכל שנה סמוך לחמשה עשר

ט"ו בשבט

בשבט

. ביום זה, שהוא ראש השנה לאילנות, נוהגים לאכול פרות. לעומת זאת בחג השבועות, שבו נדונים על הפרות, מקשטים את בית הכנסת בענפי אילנות.

שואל האדמו"ר מסאטמר, שלכאורה המנהג היה צריך להיות הפוך: בשבועות שנדונים על הפרות יאכלו מפרות האילן, ובחמשה עשר בשבט שהוא ראש השנה לאילנות יקשטו את הבית בענפי אילנות!

ובאר את הענין בדרך רמז, שהאילנות הם כנגד ההורים והפרות - כנגד הילדים. בחמשה עשר בשבט דנים על ה"אילנות", הינו ההורים, ואז - הגם שלהורים עצמם אין זכויות משלהם, אבל בזכות שהם מחנכים ומשקיעים ב"פרות" - בילדיהם, זוכים הם לרוב טובה וברכה. אבל בשבועות דנים על ה"פרות" - את הילדים עצמם, והם, כסיוע מביאים את ה"אילנות", זוהי זכות אבותם שבידם. ***

הרב יהודה צדקה זצ"ל אמר פעם בשיחה בישיבת 'פורת יוסף'. מסופר בגמרא (סכה מח ע"ב) על כהן צדוקי אחד שבחג הסוכות, במקום לנסך את המים על גבי המזבח, הוא נסך על גבי רגליו, זאת משום שהצדוקים לא האמינו במצות נסוך המים שנלמדת מדברי חז"ל. כאשר ראה זאת העם שבעזרה, רגמוהו כולם באתרוגיהם. שואל הרב צדקה, מדוע רגמוהו באתרוגים ולא באבנים?

ומסביר לפי המדרש הידוע שארבעת המינים מסמלים את עם ישראל. לולב - יש בו טעם ואין בו ריח, אלו יהודים שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים. הדס - יש בו ריח ואין בו טעם, אלו יהודים שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה. ערבה - אין בה טעם ואין בה ריח, אלו עמי ארצות שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. והאתרוג - יש בו טעם ויש בו ריח, אלו תלמידי חכמים שיש בהם גם תורה וגם מעשים טובים. לפי זה יש לומר שאת אותם יהודים הרוצים ללכת בדרך רחוקה, יש לרגום באתרוגים ולא להשתמש באבנים. יש לשלח את בנינו לישיבות וע"י שיהיו הרבה תלמידי חכמים - בזה נרגום את הרע. *** חמשה עשר בשבט הוא יום מסוגל להתפלל על האתרוג. זה הזמן להתפלל על הילדים שיהיו תלמידי חכמים. זה הזמן לבקש מהקב"ה שנזכה לראות נחת יהודית אמתית. בדורנו, שהנסיונות בו גדולים, ואנו עומדים בפני קשיים חנוכיים שלא היו מעולם, יש נפילות רבות. אם חלילה יש קושי, יש נפילה, צריך לדעת כלל גדול.

כתוב בפסוק: (טז, ו) "ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים: ובקר וראיתם את כבוד ה'". כשיש ליהודי ערב, כשיש חושך וקושי, צריך לדעת שכשם שה' הוציאנו ממצרים, מבית עבדים, ודאי יכול הוא להוציאנו ממצרותינו. אולם, כשיהיה מצב של בוקר, כשתגיע הישועה, בל נשכח שה' הוא שהושיענו. 'ובקר וראיתם את כבוד ה'', נזכר לראות גם בהצלה את כבוד ה'.

אנחנו בניו של הקב"ה, יצאנו ממצרים, ובכל פעם פונים לקב"ה שיוציא אותנו ממצרותינו, אבל כשמגיע הבוקר עלינו לראות בישועה את כבוד ה', כי זאת היא תכלית הבריאה: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" (ישעיהו מג)

כי האדם עץ השדה (א,א)

לט"ו בשבט ר"ה לאילן.

"כי האדם עץ השדה"

אתם עם ישראל קרואים אדם ואין אומות העולם קרויות אדם, ואכן עם ישראל משול לעץ פרי בכך

ט"ו בשבט

שבתקופת הגלות הארוכה היינו כעצי הפרי שמשירים עלוותם בסתיו, אנו עסקנו מאחר חורבן הבית השני בפנימיות שלנו בשתכללותה של תורה שבעל פה אך כלפי חוץ ברמה הלאומית לא נראו לכאורה כל סימנים של גאולה.

אך קול התור נשמע בארצנו ומהעת הזו התחיל עם ישראל לקום מתוך החושך ולהתחיל ללבלב ולפרוח כמו עץ פרי שממש מתוך החושך והקור כשלמראית העין אין תקווה לתקומה אין טיפה של רמז של לבלוב, דווקא אז בשיא החושך מתחילה הפריחה מתחיל הוא לכונן את היעודים שלו עד למצב שארץ ישראל תיתן את פירותיה בעין יפה.

אי לכך אדם מישראל היושב בליל ט"ו בשבט בשולחן ליל סדר המיוחד כאשר פרוס לפניו מפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל יש לו את הצורך ואת הכרח להתחדש להתלבלב ולמתק את מעשיו מכוח האנרגיה המופקת מן פירות מתוקים אלו ומן הראוי לעשות זו בערב זה, שהוא למעשה ר"ה לאילן ולע"ד זה הזמן לחשבון נפש עמוק על אופן עבודת ה' שלו, וכמו שיש עניין לברך שהחיינו על פרי חדש כך יש לחדש להשתכלל במעשים טובים ומתוקים ולהשתדל שגם יהיו מעשינו מתוקים בעיני הבריות ומתוך כך יהיו מחשבותינו ומעשינו רצויים לפניו יתברך.

ידוע ומפורסם הוא שעצי הפרי בסתיו נמצאים בשלכת, ובעיצומו של החורף מתחילה אצל השקד הפריחה והלבלוב כאשר פריחתו הלבנה והיפה מתמזגת לה ביופי נפלא עם פתיתי השלג כאשר טיפות הגשם נוטפות מן השמים.

כך האדם דווקא בימי השובבי"ם בימי החורף הקרים שומה עליו לשקוד על תלמודו לשקוד על דרכי מחשבותיו ולהתחדש ברוחניות כמו העץ המצוי בשלכת, אך בפנימיותו מפכה בו חיות, כן האדם מיום זה והלאה יש בו התחדשות והלבלוב ומתוך כך תהיה בו באדם הפריחה בעשייה רצויה לעבודת ה' השלמה.

האדם אם כן יש לו להתחדש בכל שנה ושנה- הכוונה להרבות ולהשתכלל במעשים טובים. שתולדותיהם של צדיקים הם מעשיהם הטובים. וכאשר אדם עוצר לרגע בט"ו בשבט ואומר לעצמו במה התקדמתי השנה? הרי הקב"ה נתן לי חיים וברכה וחיות האם ניצלתי לטובה או שמא לא? וכמו שאנו מברכים על פירות חדשים שהחיינו, כן יש לאדם את האפשרות ואת ההכרח לבוא ולשכלל מעשיו ולחיות ביתר חיוניות מכוח מה שניזון מן אותם הפירות שיתחדשו כעת.

מובא בספרים(בבבי יששכר) שיש להתפלל ביום טו' בשבט שיהא לו לאדם אתרוג מהודר בחג הסוכות מה העניין?

רצון ה' הוא שיהא "עץ פרי עושה פרי" שטעם העץ כטעם הפרי ורק האתרוג עונה לדרישה זו, אך האדמה הצמיחה "עץ עושה פרי". וכך מתנהגים כל שאר העצים, ועל הפסוק "ונחמד העץ להשכיל" מתורגם "ומירג" וחז"ל אומרים שעץ הדעת אתרוג היה, "מירג" דומה ומשמע אתרוג, ה' מצווה אותנו ולקחתם לכם ... "פרי עץ הדר"- דרשו חכמים שהכוונה לאתרוג, יוצא שרק האתרוג מיוחד הוא בזה שעונה לרעיון של "טעם העץ כטעם הפרי", אותו לוקחים אנו ביום הראשון, ועל פי החסידות דומה האתרוג ללב, את הלב צריך לקחת בהתחדשות ובשמחה לעבודת ה' ובל נשכח שהיום טו בשבט מתחילה הלב לבוב של עצי הפרי .

קליפת האתרוג "הירוקה צהובה" דומה ליסוד האש, הלובן שבו ליסוד האוויר, הנוזל שבו ליסוד המים, והגרעינים שבו ליסוד העפר, נמצא שכלול בו באתרוג כל היסודות הבריאה כך האדם שגם בו כלול כל יסודות הבריאה ידמה אפוא לאתרוג.

ט"ו בשבט

יוצא שמהות התפילה בטו' בשבט היא, שנהיה אנחנו בבחינת "טעם העץ כטעם הפרי" ומבחינתנו בבחינה של "פיו ולבו שווים" ואז אנו בעצמינו נהיה בבחינת פרי עץ הדר, עבודה שבלב זו היא תפילה, התפילה היא שתהיה בנו הלבלוב ההתחדשות, וכאשר יש בנו את הלבלוב וההתחדשות בלב ובמעשים או אז מתגלה בנו השמחה בשיא עוצמתה, אז שייך שמחה של מצווה במצווה של "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר" ברמה היותר נפלאה שיש.

עוד נוסיף ונציין שיש כאן מעין סגירת מעגל בזה שיום ראשון של סוכות נוטלים ארבע מינים שגדלים על רוב מים, ובטו' בשבט ירדו רוב גשמי שנה או לכל הפחות עברו רוב ימות הגשמים בבקשה שיתן ה' לנו בארצינו טל ומטר לברכה.

אילן אילן במה אברכך? הלוא פירותיך מתוקים צלך נאה ואמת המים עוברת דרכך, אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעים ממך יהיו כמותך.
אמן ואמן!